

KARTA PRZEDMIOTU/SYLABUS

Wydział	Wydział Opieki Zdrowotnej					
Kierunek studiów	Pielęgniarstwo					
Poziom kształcenia	Studia pierwszego stopnia					
Forma studiów	Studia stacjonarne/studia niestacjonarne					
Profil kształcenia	Praktyczny					
Jednostka organizacyjna prowadząca przedmiot	Katedra Pielęgniarstwa					
Moduł / Przedmiot	Nauki w zakresie opieki specjalistycznej					
Przedmiot wyodrębniony w module	Psychiatria i pielęgniarstwo psychiatryczne					
Język kształcenia	polski					
Status modułu / przedmiotu	Obowiązkowy					
Cykl realizacji przedmiotu	Semestr studiów: VII					
Kod przedmiotu						
Nauczyciel akademicki odpowiedzialny za przedmiot	Prof. dr hab. n. med. Robert Hese Mgr Celina Najduch					
Wymiar zajęć						
Zajęcia zorganizowane określone planem studiów, w tym:	Ogółem	Forma zajęć				
		Wykłady	Seminaria	Ćwiczenia	Samokształcenia	Zajęcia praktyczne
	180	30	30	-	40	80
Semestr VII	180	30	30	-	40	80
Bilans nakładu pracy studenta ogółem						
Zajęcia wymagające bezpośredniego udziału nauczyciela akademickiego i studenta		Wykłady – 30 godzin Seminaria – 30 godzin Zajęcia praktyczne - 80 godzin				
Praca własna studenta, w tym samokształcenie		99 godzin				
Łączny nakład pracy studenta		240 godzin				
Punkty ECTS						
RAZEM	w tym z tytułu:					
	zajęć wymagających bezpośredniego udziału nauczyciela akademickiego i studenta		pracy własnej studenta		nakładu pracy studenta związanego z zajęciami o charakterze praktycznym	
8	4,7		3,3		4,3	
Wymagania wstępne i /lub wprowadzające treści kształcenia						
Kształcenie w zakresie Psychiatrii i pielęgniarstwa psychiatrycznego zdefiniowane kartą/sylabusem wymaga poprzedzenia kształcenia treściami wprowadzającymi z zakresu anatomii, fizjologii, podstaw pielęgniarstwa, filozofii i etyki zawodu pielęgniarki.						

Cele i efekty kształcenia	
Powiązanie modułu/przedmiotu z kierunkowymi efektami kształcenia	kierunkowe efekty kształcenia
	<p>Po zaliczeniu przedmiotu student:</p> <p>➤ w zakresie wiedzy:</p> <p>D.W1. wymienia objawy zagrożenia życia u pacjentów w różnym wieku;</p> <p>D.W2. charakteryzuje czynniki ryzyka i zagrożeń zdrowotnych pacjentów w różnym wieku i stanie zdrowia;</p> <p>D.W4. zna zasady oceny stanu chorego w zależności od wieku;</p> <p>D.W5. zna zasady diagnozowania w pielęgniarstwie internistycznym, geriatrycznym, chirurgicznym, pediatrycznym, neurologicznym, psychiatrycznym, anestezjologicznym, położniczo-ginekologicznym i opiece paliatywnej;</p> <p>D.W6. zna zasady planowania opieki nad chorymi w zależności od wieku i stanu zdrowia;</p> <p>D.W7. zna zasady przygotowania, opieki w trakcie oraz po badaniach i zabiegach diagnostycznych wykonywanych u pacjentów w różnym wieku i stanie zdrowia;</p> <p>D.W8. charakteryzuje grupy leków i ich działanie na układy i narządy chorego w różnych schorzeniach, w zależności od wieku i stanu zdrowia, z uwzględnieniem działań niepożądanych, interakcji z innymi lekami i dróg podania;</p> <p>D.W9. charakteryzuje techniki i procedury pielęgniarstwa stosowane w opiece nad chorym w zależności od jego wieku i stanu zdrowia;</p> <p>D.W10. zna zasady przygotowania chorego do samoopieki w zależności od jego wieku i stanu zdrowia;</p> <p>D.W11. różnicuje reakcje chorego na chorobę i hospitalizację w zależności od jego wieku i stanu zdrowia;</p> <p>D.W12. zna rolę pielęgniarstwa przy przyjęciu chorego do przedsiębiorstwa podmiotu leczniczego w zależności od wieku i stanu zdrowia pacjenta;</p> <p>D.W14. zna swoje zasady organizacji opieki specjalistycznej (geriatrycznej, intensywnej opieki medycznej, neurologicznej, psychiatrycznej, pediatrycznej, internistycznej, chirurgicznej, paliatywnej oraz systemu ratownictwa medycznego w Polsce);</p> <p>D.W27. zna etiopatogenezę i objawy kliniczne podstawowych zaburzeń psychicznych;</p> <p>D.W28. zna zasady obowiązujące przy zastosowaniu przymusu bezpośredniego;</p> <p>D.W29. zna możliwości stosowania psychoterapii u chorych z zaburzeniami układu nerwowego;</p> <p>➤ w zakresie umiejętności:</p> <p>D.U1. gromadzi informacje, formułuje diagnozę pielęgniarstwa, ustala cele i plan opieki, wdraża interwencje pielęgniarstwa oraz dokonuje ewaluacji opieki;</p> <p>D.U2. rozpoznaje uwarunkowania zachowania zdrowia odbiorców opieki w różnym wieku i stanie zdrowia;</p> <p>D.U3. prowadzi poradnictwo w zakresie samoopieki pacjentów w różnym wieku i stanie zdrowia, dotyczące wad rozwojowych, chorób i uzależnień;</p> <p>D.U4. motywuje chorego i jego opiekunów do wejścia do grup wsparcia społecznego;</p> <p>D.U5. prowadzi profilaktykę powikłań w przebiegu chorób;</p> <p>D.U12. przygotowuje chorego do badań diagnostycznych pod względem fizycznym i psychicznym;</p> <p>D.U13. dokumentuje sytuację zdrowotną pacjenta, jej dynamikę zmian i realizowaną opiekę pielęgniarstwa;</p> <p>D.U26. przekazuje informacje o stanie zdrowia chorego członkom zespołu terapeutycznego;</p> <p>D.U27. asystuje lekarzowi w trakcie badań diagnostycznych i leczniczych;</p>

	<p>D.U31. przewiduje skutki postępowania pacjenta z określonymi zaburzeniami psychicznymi; D.U32. dostosowuje interwencje pielęgniarские do rodzaju problemów pielęgnacyjnych; D.U33. przygotowuje i podaje leki różnymi drogami, samodzielnie lub na zlecenie lekarza.</p> <p>➤ w zakresie kompetencji społecznych:</p> <p>D.K1. szanuje godność i autonomię osób powierzonych opiece; D.K2. systematycznie wzbogaca wiedzę zawodową i kształtuje umiejętności, dążąc do profesjonalizmu; D.K3. przestrzega wartości, powinności i sprawności moralnych w opiece; D.K4. wykazuje odpowiedzialność moralną za człowieka i wykonywanie zadań zawodowych; D.K5. przestrzega praw pacjenta; D.K6. rzetelnie i dokładnie wykonuje powierzone obowiązki zawodowe; D.K7. przestrzega tajemnicy zawodowej; D.K8. współdziała w ramach zespołu interdyscyplinarnego w rozwiązywaniu dylematów etycznych z zachowaniem zasad kodeksu etyki zawodowej; D.K9. jest otwarty na rozwój podmiotowości własnej i pacjenta; D.K10. przejawia empatię w relacji z pacjentem i jego rodziną oraz współpracownikami.</p>	
Cele kształcenia w ramach modułu / przedmiotu	<p>Celem przedmiotu jest opanowanie wiedzy i umiejętności z zakresu Psychiatrii i pielęgniarstwa psychiatrycznego określonych kompetencjami pielęgniarки, w tym:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zapoznanie z specyfiką psychiatrii oraz podstawowymi pojęciami. • Poznanie etiopatogenezy chorób psychicznych. • Poznanie obrazu wybranych chorób psychicznych. • Poznanie specyfiki opieki pielęgnacyjnej nad chorym psychicznie. • Poznanie metody diagnostyki i terapii w psychiatrii. • Wskazanie zakresu działalności zawodowej pielęgniarки w profilaktyce chorób psychicznych. • Zapoznanie z metodami komunikacji z chorym psychicznie. • Zaznajomienie z metodami terapii w psychiatrii i udziałem pielęgniarки w psychoterapii i terapii zajęciowej. • Zapoznanie z zasadami pracy w oddziale psychiatrycznym. 	
Szczegółowe modułowe / przedmiotowe efekty kształcenia	Efekty przedmiotowe	Odniesienie do efektów kierunkowych
	EK – 1 potrafi omówić objawy, przyczyny, przebieg, diagnostykę i postępowanie lecznicze w omawianych schorzeniach psychicznych	DW1, DW2, DW4, DW5, DW8, DW27, DK2
	EK – 2 zna i omawia zasady opieki pielęgniarskiej i procedury obowiązujące w pielęgniarstwie psychiatrycznym	DW6, DW7, DW9, DW28, DW29, DK2
	EK – 3 zna i rozumie rolę pielęgniarки psychiatrycznej	DW10, DW11, DW12, DW14, DW28, DW29, DK2
	EK – 4 potrafi zaplanować, przeprowadzić i ocenić działania pielęgniarские wobec pacjenta w różnym wieku i stanie zdrowia oraz jego rodziny	DU1, DU2, DU3, DU4, DU5, DU12, DU13, DU27, DU31, DU32, DU33
	EK – 5 wykazuje umiejętność współpracy z zespołem terapeutycznym, rzetelnie wykonując swoje obowiązki, przestrzegając praw pacjenta i zasad etyki zawodowej	DU26, DK1, DK3, DK4, DK5, DK6, DK7, DK8, DK9, DK10

Metody i narzędzia dydaktyczne kształcenia		
Wykłady		<ul style="list-style-type: none"> ➤ Wykłady informacyjne/ problemowe wsparte prezentacją multimedialną, przeplatane interakcją ze studentami z wykorzystaniem metod aktywizujących, połączone z dyskusją kierowaną. ➤ Prezentacje i referaty dotyczące treści kształcenia przeznaczonych do samokształcenia.
Seminaria		<ul style="list-style-type: none"> ➤ Prelekcje wsparte prezentacją multimedialną, z wykorzystaniem metod aktywizujących, połączone z dyskusją kierowaną. ➤ Tematyczne zajęcia połączone z indywidualnym lub grupowym opracowywaniem tematów związanych z omawianym zakresem tematycznym zajęć, przy możliwości korzystania z literatury. ➤ Prezentacje i referaty dotyczące treści kształcenia przeznaczonych do samokształcenia.
Zajęcia praktyczne		<ul style="list-style-type: none"> ➤ Zajęcia praktyczne w placówce szkoleniowej, instruktaż wstępny, bieżący i końcowy. ➤ Aktywne współuczestnictwo w działaniach zespołu terapeutycznego. ➤ Nabycie, doskonalenie i utrwalenie prawidłowego i samodzielnego wykonywania standardowych procedur pielęgniarских.
Treści programowe kształcenia		
Wymiar zajęć		Zakres treści programowych
Forma	Liczba godzin	
Semestr		VII
Wykłady	15 Psychiatria	<p>W1. Epidemiologia, etiologia i klasyfikacja zaburzeń psychicznych (ZP). Rozpoznawanie ZP, diagnostyka różnicowa, rokowanie w ZP. Rodzaje psychiatrii: psychiatria dzieci i młodzieży, dorosłych, psychogeriatra.</p> <p>W2. Ustawodawstwo dotyczące ochrony zdrowia psychicznego. Ustawa o ochronie zdrowia psychicznego. Przymus badania i leczenia psychiatrycznego (zagrożenie samobójcze i zachowania niebezpieczne wobec otoczenia). Tryb wnioskowy leczenia stacjonarnego. Prawa pacjenta psychiatrycznego.</p> <p>W3. Badanie psychiatryczne - wywiad rodzinny, wywiad z pacjentem, badanie ogólnolekarskie i ocen stanu psychicznego. Zastosowanie skal przesiewowych (np. MMSE, Inwentarza samooceny Becka, Geriatrycznej Skali Depresji) w celu ustalenia wstępnego rozpoznania. Badania dodatkowe służące pogłębieniu diagnozy-laboratoryjne, neuroobrazowe (TK, RM) EEG i psychologiczne.</p> <p>W4. Psychoterapia: rodzaje psychoterapii (np. psychoterapia indywidualna i grupowa, behawioralno- kognitywna, interpersonalna, psychoanalityczna itd.) socjoterapia. Farmakoterapia: podział leków psychotropowych na leki przeciwdepresyjne, przeciwpsychotyczne, przeciwlękowe, normotymiczne, nasenne, nootropowe i prokognitywne.</p> <p>W5. Podział zaburzeń psychicznych według etiologii: zaburzenia psychogenne- np. ostra reakcja na stres, przewlekłe zaburzenia stresowe pourazowe (PTSD), zaburzenia adaptacyjne (lękowe, depresyjne), nerwice. Zaburzenia somatogenne (organiczne) - zaburzenia świadomości, upośledzenie umysłowe, otępienie, organiczne zmiany osobowości, organiczne zmiany nastroju, psychozy organiczne. Zaburzenia endogenne (schizofrenia, paranoja, depresja).</p>
Wykłady –	15 Pielęgniarstwo	WP1. Specyfika opieki nad chorym psychicznie. Organizacja opieki psychiatrycznej – poradnictwo ambulatoryjne, leczenie stacjonarne, oddziały dzienne. Rola i zadania pielęgniarki podczas przyjęcia pacjenta

		<p>do szpitala psychiatrycznego, prowadzenie dokumentacji medycznej.</p> <p>WP2. Rola pielęgniarki w promocji zdrowia psychicznego, psychoprofilaktyce i psychoedukacji. Zadania pielęgniarki wynikające z ustawy o ochronie zdrowia psychicznego.</p> <p>WP3. Komunikowanie z chorym z zaburzeniami psychicznymi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • komunikowanie się z pacjentem agresywnym, • komunikowanie się z pacjentem z zaburzeniami spostrzegania i myślenia, • komunikowanie się z pacjentem z zaburzeniami depresyjnymi, • komunikowanie się z pacjentem z uzależnionym, • komunikowanie się z pacjentem z zaburzeniami lękowymi, • specyfika komunikowania się z pacjentem chorym psychicznie w wieku podeszłym. <p>WP4. Udział pielęgniarki w terapii chorych psychicznie: udział w leczeniu farmakologicznym, leczenie elektrowstrząsami, treningi umiejętności, muzykoterapia, terapia zajęciowa, itp.</p> <p>WP5. Definiowanie standardów opieki psychiatrycznej.</p>
Seminaria	15 Psychiatria	<p>S1. Zaburzenia nastroju - zespoły depresyjne i maniakalne. Depresja - częstość występowania, rodzaje depresji, postępowanie terapeutyczne, wskazania do hospitalizacji psychiatrycznej. Choroba afektywna dwubiegunowa, rozpoznanie i leczenie.</p> <p>S2. Zaburzenia nerwicowe i lękowe: częstość występowania, etiologia, rodzaje (lęk napadowy, przewlekły, fobie, zaburzenia obsesyjno - kompulsywne. Terapia zaburzeń - psychoterapia i farmakoterapia.</p> <p>S3. Zaburzenia psychiczne związane z używaniem i nadużywaniem substancji psychoaktywnych: leczenie uzależnień ambulatoryjne i stacjonarne; postępowanie wobec pacjenta uzależnionego od narkotyków i innych substancji psychoaktywnych. Przepisy prawne dotyczące leczenia osób uzależnionych</p> <p>S4. Zaburzenia psychiczne związane z wiekiem. Depresje i otępienie starcze-diagnostyka różnicowa. Choroba Alzheimera. Otępienie naczyniopochodne (miażdżycowe). Zaburzenia świadomości i psychozy w przebiegu otępienia. Postępowanie z chorym z zespołem otępiennym. Rodzaje opieki i terapii dla chorych z zespołami otępiennymi.</p> <p>S5. Rehabilitacja chorych psychicznie - teoretyczne podstawy i zasady rehabilitacji psychiatrycznej; rodzaje rehabilitacji; psychoedukacja; wsparcie chorego i rodziny.</p>
	15 Pielęgniarstwo	<p>SP1. Proces pielęgnowania w psychiatrii - opieka nad pacjentem z zaburzeniami depresyjnymi, skłonnościami samobójczymi, z zespołem maniakalno - depresyjnym.</p> <p>SP2. Proces pielęgnowania w psychiatrii - opieka nad pacjentem agresywnym, zasady stosowania przymusu bezpośredniego.</p> <p>SP3. Proces pielęgnowania w psychiatrii - opieka nad pacjentem ze schizofrenią, z zaburzeniami lękowymi i nerwicowymi.</p> <p>SP4. Proces pielęgnowania w psychiatrii - opieka nad pacjentem z zaburzeniami psychicznymi wieku rozwojowego.</p> <p>SP5. Proces pielęgnowania w psychiatrii - opieka nad pacjentem z zaburzeniami psychicznymi wieku podeszłego.</p>
Zajęcia praktyczne	-	-

	80	<ol style="list-style-type: none"> 1. Zapoznanie ze specyfiką pracy w oddziale psychiatrycznym. 2. Poznanie aspektów prawnych hospitalizacji psychiatrycznej – Ustawa o ochronie zdrowia psychicznego (przyjęcie chorego do szpitala psychiatrycznego, przyjęcie na oddział bez zgody, przyjęcie chorego na leczenie z nakazu sądu, stosowanie przymusu bezpośredniego). 3. Przyjęcie chorego w oddział psychiatryczny, zakładanie i prowadzenie dokumentacji pielęgniarskiej. 4. Pielęgnowanie pacjentów z rozpoznaniem schizofrenii, depresji, choroby afektywnej, nerwicy, zaburzeń osobowości i ze zmianami otępiennymi. 5. Opieka nad pacjentem uzależnionym od alkoholu, leków i narkotyków. 6. Nawiązanie kontaktu słownego i rozmowy terapeutycznej z chorymi. Komunikowanie się z pacjentem i jego rodziną. 7. Udział w leczeniu farmakologicznym w oddziale psychiatrycznym. 8. Specyfika rehabilitacji prowadzonej w oddziale psychiatrycznym. 9. Współudział studentów w różnych formach terapii zajęciowej. 10. Prowadzenie psychoedukacji pacjenta i treningu umiejętności społecznych. 11. Współpraca studentów z zespołem terapeutycznym. 12. Udział studentów w rozpoznawaniu zagrożeń życia w oddziale psychiatrycznym. 13. Zapewnienie bezpieczeństwa choremu.
Samokształcenie	20 Psychiatria	<ol style="list-style-type: none"> 1. Zaburzenia psychiczne okołomenopauzalne. Depresje okresu menopauzy, etiologia, częstość, diagnostyka różnicowa. Zagrożenia związane z depresją. 2. Różne formy leczenia odwykowego, ambulatoryjnego i stacjonarnego. Kluby AA. Pomoc psychologiczna dla współuzależnionych członków rodziny.
	20 Pielęgniarstwo	<p>Specyfika pracy z dziećmi z autyzmem.</p> <p>Specyfika pracy z dziećmi z ADHD.</p>
Sekwencja zajęć		<p>W1 – W5 WP1 – WP5 S1 – S5 SP1 – SP5</p> <p><i>(Informacja na potrzeby harmonogramu zajęć)</i></p>
Ocenianie i zaliczanie		
Metody weryfikacji efektów kształcenia i kryteria oceny		<p><u>Ocena formująca (OF):</u> Wykłady – student może otrzymać oceny np. za:</p> <ul style="list-style-type: none"> • kolokwia cząstkowe sprawdzające stopień opanowania wiedzy, w tym także wiedzy z tematyki przeznaczonej do samokształcenia • prace i prezentacje przygotowane w ramach pracy własnej (samokształcenia) <p>Seminaria – student może otrzymać oceny np. za:</p>

	<ul style="list-style-type: none"> • kolokwia cząstkowe sprawdzające stopień opanowania wiedzy, w tym także wiedzy z tematyki przeznaczonej do samokształcenia • prace i prezentacje przygotowane w ramach pracy własnej (samokształcenia) <p>Nauczyciele akademicki prowadzący poszczególne formy zajęć zobowiązani są do wystawienia studentowi co najmniej jednej oceny formującej.</p> <p><u>Ocena podsumowująca (OP):</u> Ocena podsumowująca jest oceną końcową potwierdzającą osiągnięcie przez studenta efektów kształcenia.</p> <p>Ocena podsumowująca jest średnią ważoną ze średniej ważonej ocen formujących oraz średniej ważonej ocen uzyskanych na zaliczeniu końcowym – egzaminie przeprowadzonym w formie pisemnej.</p> <p><u>Ocena formująca (OF):</u> Zajęcia praktyczne – student może otrzymać oceny np. za:</p> <ul style="list-style-type: none"> • kolokwia cząstkowe sprawdzające stopień opanowania wiedzy • aktywny udział w zajęciach • poprawne wykonanie zadań i czynności wynikających z procesu pielęgnowania • opracowanie procesu pielęgnowania wybranego pacjenta <p><u>Ocena podsumowująca (OP):</u> Ocena podsumowująca jest oceną końcową potwierdzającą osiągnięcie przez studenta efektów kształcenia. Ocena podsumowująca jest średnią ważoną ze średniej ważonej ocen formujących.</p>
Sposoby i kryteria weryfikacji i oceny uzyskania przez studentów założonych efektów kształcenia	<p>EK – 1 – egzamin pisemny w formie testu EK – 2 – egzamin pisemny w formie testu EK – 3 – egzamin pisemny w formie testu EK – 4 – ocena z zajęć praktycznych EK – 5 – ocena z zajęć praktycznych</p>
Zasady dopuszczania do zaliczenia przedmiotu	<p>Student może zostać dopuszczony do zaliczenia końcowego przedmiotu w formie egzaminu jeżeli uzyskał:</p> <p>➤ średnią ważoną ocenę ocen formujących, co najmniej jako ocenę dostateczną (3)</p>
Forma i warunki zaliczenia przedmiotu	<p>Zaliczenie przedmiotu przeprowadzone zostanie w formie:</p> <p>Forma: Egzamin.</p> <p>Zaliczenie przedmiotu przeprowadzone zostanie w formie pisemnej – testu zawierającego 30 pytań sformułowanych w sposób pozwalający na sprawdzenie wiedzy, poziomu zrozumienia, umiejętności analizy, syntezy i rozwiązywania problemu z zakresu będącego przedmiotem programu.</p> <p>Przykłady pytań będą udostępnione studentom na pierwszych zajęciach przez nauczyciela akademickiego odpowiedzialnego za przedmiot.</p> <p>Warunkiem zaliczenia testu będzie udzielenie poprawnej odpowiedzi na minimum 60% pytań zawartych w teście. Ocena w skali wartościowej określonej regulaminem studiów odniesiona do testu:</p> <ul style="list-style-type: none"> - niedostateczny – ndst. (2) do 59% poprawnych odpowiedzi - dostateczny – dst (3) – od 60% do 67% poprawnych odpowiedzi

	<p>- dostateczny plus – dst+ (3,5) – od 68% do 75% poprawnych odpowiedzi</p> <p>- dobry – db (4) – od 76% do 85% poprawnych odpowiedzi</p> <p>- dobry plus – db+ (4,5) – od 86% do 92% poprawnych odpowiedzi</p> <p>- bardzo dobry – bdb (5) – od 93% do 100% poprawnych odpowiedzi</p> <p>Warunkiem zaliczenia testu będzie uzyskanie, co najmniej oceny dostatecznej (3) z pytań odniesionych do każdego z efektów kształcenia.</p> <p>Ocena końcowa testu jest średnią ważoną ocen z pytań odniesionych do każdego efektu kształcenia.</p>
Wykaz literatury obowiązującej do zaliczenia przedmiotu	
Literatura podstawowa	<ul style="list-style-type: none"> • Bilikiewicz A. (red.) Psychiatria PZWL Warszawa 2003 • Górna K., Jaracz K., Rybakowski J.: Pielęgniarstwo psychiatryczne. PZWL, 2012 • Wilczek- Rużyczka E. (red.) Podstawy pielęgniarstwa psychiatrycznego Czelej wyd. Lublin 2007 • Krupka-Matuszczyk I., Matuszczyk M.; Psychiatria. Podręcznik dla studentów pielęgniarstwa. ŚUM Katowice 2007 • Wilczek-Rużyczka E., Komunikowanie się z chorym psychicznie Czelej Lublin 2007
Literatura uzupełniająca	<ul style="list-style-type: none"> • Golec S., Kokoszka A.; PObstępowanie w nagłych zaburzeniach psychicznych. Wyd. Medycyna Praktyczna Kraków 2002 • Grochowska D., Twarowska M.; Wybrane standardy w pielęgniarstwie psychiatrycznym. NPPiP W-wa 2002 • Meder J.: Rehabilitacja przewlekłe chorych psychicznie. Polskie Towarzystwo Psychiatryczne, Kraków 2000 • Ustawa z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego (Dz. U. Nr. 111, poz. 535 ze zm.) • Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 28 czerwca 2012 r. w sprawie sposobu stosowania i dokumentowania zastosowania przymusu bezpośredniego oraz dokonywania oceny zasadności jego zastosowania
Prawa autorskie	
Prawa autorskie	Wyższa Szkoła Nauk Stosowanych w Rudzie Śląskiej